

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКРУТСТВА ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03058, Київ, Україна
E-mail: natalia.khotsianovska@npp.nau.edu.ua

Мета статті полягає у дослідженні правового регулювання банкрутства за законодавством Республіки Польща і його порівняння з правовим регулюванням банкрутства в Україні. *Методи дослідження:* у роботі використано діалектичний метод пізнання, загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Зокрема, структурно-функціональний, дедуктивний методи та порівняльно-правовий метод. *Результати:* окреслено особливості правового регулювання процедури банкрутства згідно чинного законодавства Республіки Польща. Розглянуто специфіку структури його механізму та проведено порівняння з існуючим механізмом правового регулювання банкрутства в Україні, його ролі та значення на сучасному етапі розвитку економіки обох держав. Визначено систему правового регулювання і акцентовано увагу на її дворівневості в Республіці Польща, зумовленої участю в Європейському Співтоваристві. Проаналізовано акти наднаціонального та національного рівня в сфері правового регулювання банкрутства, їх взаємодію, значення та особливості на сучасному етапі. Визначено основні положення і новели наднаціонального законодавства про банкрутство згідно актів Європейського Співтовариства. Підкреслено відмінні риси правового регулювання банкрутства за законодавством Республіки Польща та законодавством України. Окреслено сферу дії Закону про банкрутство Республіки Польща. *Обговорення:* вивчення правового регулювання банкрутства за законодавством Республіки Польща з метою уніфікації українського законодавства згідно вимог законодавства Європейського Співтовариства з урахуванням позитивної та негативної практики.

Ключові слова: законодавство Республіки Польща; правове регулювання; банкрутство; Європейське Співтовариство; наднаціональне і національне законодавство.

Постановка проблеми та її актуальність.

Близька економічна співпраця України і Республіки Польща значно підсилилась протягом останніх років, особливо після початку повномасштабного вторгнення росії на територію України. Велика частина українського бізнесу тим чи іншим чином вийшла на польський ринок: чи то шляхом відкриття філій і представництв, чи в цілому переведенням власної підприємницької діяльності на терени Республіки Польща. Так, у Республіці Польща станом на кінець 2022 року налічувалось більше 24 тисяч компаній з українським капіталом. За даними Польського еко-

номічного інституту практично кожна десята компанія, створена в Польщі, була українською, а за півтора роки з початку повномасштабного вторгнення українці в Польщі відкрили більше 30 тисяч індивідуальних підприємців (ФОП) [1]. Така тенденція є природним механізмом самозбереження бізнесу за умов підвищеного рівня ризиків пов'язаних з воєнними діями в Україні. Воєнні дії тривають і тенденція переходу (виходу) українського бізнесу на польський ринок теж. Така динаміка викликає жвавий інтерес до законодавства Республіки Польща, що врегульовує засади підприємницької діяльності як з

метою оцінки ризиків існуючих на новому ринку, так і щодо регулювання вже існуючих правовідносин. Враховуючи те, що однією з основних характеристик підприємництва є його провадження на власний ризик, питання правового врегулювання банкрутства викликає постійний інтерес, а поживлення українського бізнесу на теренах польського ринку значно його активізує. В той же час, цікавість до засад правового регулювання банкрутства в Республіці Польща посилюється її статусом учасника Європейського Співтовариства, адже Україна стоїть на шляху до вступу у Європейський простір і вивчення досвіду Республіки Польща, як однієї з найбільш наближених до української правових систем вбачається питанням стратегічним. Врахування позитивного і негативного досвіду дозволить максимально швидко і якісно провести узгодження українського законодавства відповідно до європейських вимог.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Дослідженню правового регулювання банкрутства за законодавством Республіки Польща в українських наукових працях на сучасному етапі не було приділено достатньої уваги. В тій чи іншій мірі у своїх працях даному питанню приділяли увагу такі науковці як: А.Й. Бучинська, В.Ю. Легенько та ін. Слід зазначити, що більшість наукових досліджень були здійснені до внесення до законодавства про банкрутство останніх змін та поза системно-порівняльним аспектом.

Метою статті є дослідження правового регулювання банкрутства за законодавством Республіки Польща і його порівняння з правовим регулюванням банкрутства в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Республіка Польща є державою-членом Європейського Співтовариства, що зумовлює структурну відмінність її правової системи від притаманної Україні на сучасному етапі в цілому, і відповідно структури механізму правового регулювання банкрутства, зокрема. Умовно кажучи, система правового регулювання банкрутства в Республіці Польща структурно поділена на два рівні: наднаціональний і національний. Наднаціональний рівень включає правові акти Європейського Співтовариства, а національний

– внутрішнє польське законодавство. Основною засадою побудови такої структури виступає принцип верховенства права Європейського Співтовариства. Згідно з цим принципом офіційно право Європейського Співтовариства має абсолютну перевагу над національним правом, і національні суди повинні враховувати цю перевагу у своїх рішеннях, що і є основою правового порядку ЄС. Такий порядок покликаний забезпечити єдність і узгодженість права Європейського Співтовариства [2]. Отже, відмінною рисою європейського права є його «пряма дія» і незастосування права держави-члена у разі конфлікту з правом Європейського Співтовариства («верховенство» права Європейського Співтовариства) [3].

У свою чергу право Європейського Співтовариства має дворівневу структуру і поділяється на первинне право та вторинне право. Первинне право визначає рамки правового порядку Європейського Союзу у формі договорів. Тоді як вторинне право включає правові інструменти, прийняті на основі цих договорів, такі як регламенти, директиви, рішення, угоди висновки та рекомендації. Крім того, існують загальні принципи права Європейського Співтовариства, прецедентне право Європейського суду та міжнародне право [2].

Згідно статті 9 Конституції Республіки Польща, Республіка Польща визнає обов'язковість міжнародного права. Втім, право Співтовариства не є повною мірою міжнародним правом і підпадає під категорію наднаціонального права. Ця особлива ситуація вимагає особливої процедури, яка закріплена в Лісабонському договорі. Конституція Республіки Польща вказує на місце права Європейського Співтовариства в своєму порядку. Так, частини 1 і 2 статті 91 встановлюють, що угоди, які є частиною національної правової гармонії, підлягають прямому застосуванню і мають пріоритет над законами. Що стосується похідного права, то в пункті 3 тієї ж статті зазначено, що воно має пріоритет у ситуаціях конфлікту із законом Республіки Польща [4].

Відтак, право Європейського Співтовариства визначає основи правового регулювання банкрутства у Республіці Польща і виступило

стимулом реформ останніх років, які слугують оптимізації польського законодавства про банкрутство. Так, у червні 2019 року було затверджено новий текст Директиви Європейського Співтовариства «Про провадження у справах про банкрутство», яка є основним спеціальним актом щодо регулювання банкрутства на наднаціональному рівні [5].

Метою директиви є гармонізація положень про реструктуризацію, а також забезпечення доступу до нових захисних механізмів, застосування яких дозволить боржнику продовжити бізнес – так званий «підхід другого шансу» [6, с. 135]. Директивою встановлюються положення про рамки превентивної реструктуризації, списання боргів та обмеження заборони на діяльність, заходи щодо посилення впливу проваджень щодо реструктуризації, неплатоспроможності та списання боргів [6, с. 135]. Окрім того, Директива запроваджує низку положень, спрямованих не тільки на захист, а й на покращення становища підприємця, який перебуває під загрозою неплатоспроможності. Зокрема, щодо надання переваги реструктуризації за рахунок банкрутства, що орієнтоване на підприємства та підприємців. Більшість положень Директиви вже впроваджено в Польщі, втім, при правозастосуванні даних положень варто пам'ятати, що вони поділяються на *ius cogens* та *ius dispositivum*, згідно з якими основні принципи надають державам-членам Європейського Співтовариства значний ступінь свободи у виборі правових засобів для досягнення встановлених нею стандартів [6, с. 136].

Одним із найважливіших інститутів, запроваджених Директивою є принцип другого шансу, що визначає списання боргів та період, пов'язаний із заборобою на ведення діяльності [6, с. 138]. Встановлений порядок дозволяє життєздатним компаніям, які мають проблеми з ліквідністю, отримати доступ до превентивної реструктуризації, що в своє чергу дозволяє провести реструктуризацію на ранній стадії і таким чином уникнути банкрутства – з цим пов'язана і назва принципу, адже, підприємці отримують другий шанс [6, с. 141]. Закріплений порядок запроваджує можливість повного списання боргів для підприємців, які мають надмірну за-

боргованість, та обмеження заборони на здійснення господарської діяльності [6, с. 139].

Варто зазначити, що є й інші акти Європейського Співтовариства, які врегульовують ті чи інші аспекти банкрутства, зокрема: Регламент (ЄС) № 596/2014 Європейського Парламенту і Ради від 16 квітня 2014 року про зловживання на ринку та скасування Директиви 2003/6/ЄС Європейського Парламенту і Ради та Директив Комісії 2003/124/ЄС, 2003/125/ЄС і 2004/72/ЄС; Регламент (ЄС) 2016/1011 Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2016 року про індекси, що використовуються як орієнтири у фінансових інструментах та фінансових контрактах або для оцінки результатів діяльності інвестиційних фондів, та про внесення змін до Директив 2008/48/ЄС та 2014/17/ЄС і Регламенту (ЄС) № 596/2014; Регламент (ЄС) 2017/1129 Європейського Парламенту та Ради від 14 червня 2017 року про проспект емісії, який має бути опублікований, коли цінні папери пропонуються громадськості або допущені до торгів на регульованому ринку, та який скасовує Директиву 2003/71/ЄС; Директива 2001/24/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 4 квітня 2001 року про реорганізацію та ліквідацію кредитних установ; Регламент (ЄС) № 600/2014 Європейського Парламенту та Ради від 15 травня 2014 року про ринки фінансових інструментів та внесення змін до Регламенту (ЄС) № 648/2012; Регламент (ЄС) № 575/2013 Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 року про пруденційні вимоги до кредитних установ та інвестиційних компаній, що вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 648/2012; та ін. [7].

На відміну від України Республіка Польща не має спеціального кодифікованого акту, що врегульовує відносини банкрутства, а основним спеціальним актом національного законодавства Республіки Польща в сфері банкрутства є Закон про банкрутство (*Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe*), який за час дії був змінений дев'ять разів, що діє в редакції від 9 червня 2022 року. До сфери врегулювання даного Закону входять відносини, що стосуються: спільного виконання вимог кредиторів до неплатоспроможних боржників, які є підприємцями; задово-

лення вимог кредиторів до неплатоспроможних боржників-фізичних осіб, які не здійснюють підприємницьку діяльність; фізичних осіб, які не здійснюють підприємницьку діяльність; наслідків визнання боржника банкрутом; правил списання зобов'язань банкрута-фізичної особи. Слід зауважити, що Закон за загальним правилом використовує поняття підприємців, закріплене у Цивільному кодексі Республіки Польща, якщо законом не передбачено інше. Крім того, положення Закону поширюються на: товариства з обмеженою відповідальністю, прості акціонерні товариства та акціонерні товариства, що не провадять підприємницьку діяльність; особистих учасників комерційних товариств, які відповідають за зобов'язаннями товариства необмежено всім своїм майном; учасників товариства. На відміну від Кодексу України з процедур банкрутства, Законом прямо передбачено обмеження сфери його дії. Зокрема, визначено, що банкрутство не може бути оголошено: державному казначейству; органам місцевого самоврядування; державним незалежним закладам охорони здоров'я; установам та юридичним особам, заснованим на основі статуту, якщо інше не передбачено таким статутом, і створені на виконання обов'язку, покладеного статутом; фізичним особам, які ведуть фермерське господарство та які не провадять іншої підприємницької чи професійної діяльності; вищим навчальним закладам; інвестиційним фондам [8]. Положення закону застосовуються з урахуванням Рішень Конституційного Суду Республіки Польща, що стосуються відповідності положень Закону Конституції Республіки Польща. Станом на сьогодні Конституційним судом прийнято сім таких рішень [9].

Згідно зі ст. 18 Закону про банкрутство Республіки Польща справи про банкрутство розглядаються господарськими судами, але на відміну від українського законодавства, господарські суди Республіки Польща при цьому керуються положеннями Цивільного процесуального кодексу, який у Розділі ІА Книги VII визначає приписи провадження господарських справ [10].

Положення Закону про банкрутство деталізуються актами виконавчої влади Респуб-

ліка Польща, зокрема: Наказом Міністра юстиції від 18 листопада 2021 року про спосіб та порядок ведення справ для подання позовних заяв та збору документів, а також забезпечення доступу до таких справ та збору документів; Наказом Міністра юстиції від 15 листопада 2021 року про спосіб та порядок зберігання і надання справ та витребування документів у провадженні у справах про банкрутство фізичних осіб, які не здійснюють підприємницької діяльності; Наказом Міністра юстиції від 13 жовтня 2021 року про спосіб та порядок ведення справ і збірника документів, а також надання доступу до таких справ і збірника документів у провадженні у справі про укладення угоди на зборах кредиторів фізичною особою, яка не провадить підприємницької діяльності; Розпорядженням Міністра юстиції від 16 вересня 2021 року про спосіб та порядок надання електронних послуг у провадженні у справах про неплатоспроможність; Розпорядженням Міністра юстиції від 16 вересня 2021 року про порядок подання заяв та документів у провадженні у справах про неплатоспроможність за допомогою інформаційно-комунікаційної системи забезпечення судового процесу та в канцелярії районного суду; Розпорядженням Міністра юстиції від 2 жовтня 2020 року про зразок письмового повідомлення про вимоги та обсяг даних, що охоплюються повідомленням про вимоги через Центральний реєстр реструктуризації та неплатоспроможності; Наказом Міністра юстиції від 18 березня 2020 року про примірну форму заяви боржника про відкриття провадження у справі про укладення мирової угоди на зборах кредиторів фізичною особою, яка не провадить господарську діяльність; Наказом Міністра юстиції від 17 грудня 2015 року про затвердження примірних форм заяви про банкрутство фізичної особи, яка не здійснює господарської діяльності [11].

Висновки. Правове регулювання банкрутства за законодавством Республіки Польща має більш складну структуру його механізму порівняно з українським законодавством, що зумовлено участю Республіки Польща у Європейському Співтоваристві. Правове регулювання банкрутства визначається чітко окресленою сфе-

рою його дії та встановленими обмеженнями. Пріоритетним принципом правового регулювання банкрутства за законодавством Республіки Польща на сьогодні виступає принцип другого шансу.

Література

1. Прасад А. Українці відкрили рекордну кількість нових бізнесів у Польщі з початку року. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/ukraintsi-vidkrili-rekordnu-kilkist-novikh-biznesiv-u-polshchi-z-pochatku-roku-19072023-14893>

2. Parlament Europejski. Noty tematyczne o Unii Europejskiej. Źródła i zakres prawa Unii Europejskiej. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/pl/sheet/6/zrodla-i-zakres-prawa-unii-europejskiej>

3. Prawo UE. Oficjalna strona internetowa Unii Europejskiej. URL: https://e-justice.europa.eu/3/PL/eu_law

4. Worsztynowicz K. Prawo Unii Europejskiej w polskim porządku prawnym. *Gazeta Kongresy*. URL: <https://www.gazetakongresy.pl/prawo-unii-europejskiej-w-polskim-porzadku-prawnym/>

5. Regulation (EU) 2015/848 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on insolvency proceedings. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32015R0848> (дата звернення: 30.08.2023)

6. Kuglarz P. Prawo europejskie impulsem do optymalizacji polskiego prawa upadłościowego. O dyrektywie Unii Europejskiej o postępowaniu przedupadłościowym. URL: <https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-c1c1450e-cffe-4e57-9312-e5cc4ff369dd>

7. Dyrektywy europejskie. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20030600535>

8. Prawo upadłościowe: SEJM RP. Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Nr 60 poz. 535. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20030600535/U/D20030535Lj.pdf> (дата звернення: 30.08.2023)

9. Orzeczenie TK. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20030600535>

10. Kodeks postępowania cywilnego: SEJM RP. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640430296/U/D19640296Lj.pdf> (дата звернення: 30.05.2023)

11. Akty wykonawcze. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20030600535>

References

1. Prasad A. Ukrainians have opened a record number of new businesses in Poland since the beginning of the year. *Forbes Ukraine*. URL: <https://forbes.ua/news/ukraintsi-vidkrili-rekordnu-kilkist-novikh-biznesiv-u-polshchi-z-pochatku-roku-19072023-14893>

2. European Parliament. Thematic notes on the European Union. Sources and scope of European Union law. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/pl/sheet/6/zrodla-i-zakres-prawa-unii-europejskiej>

3. EU law. Official website of the European Union. URL: https://e-justice.europa.eu/3/PL/eu_law

4. Worsztynowicz K. Prawo Unii Europejskiej w polskim porządku prawnym. *Gazeta Kongresy*. URL: <https://www.gazetakongresy.pl/prawo-unii-europejskiej-w-polskim-porzadku-prawnym/>

5. Regulation (EU) 2015/848 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on insolvency proceedings. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32015R0848> (accessed 30.05.2023)

6. Kuglarz P. European law as an impulse to optimise Polish insolvency law. On the European Union directive on pre-bankruptcy proceedings. URL: <https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-c1c1450e-cffe-4e57-9312-e5cc4ff369dd>

7. European directives. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20030600535>

8. Bankruptcy law: SEJM RP. Law of 28 February 2003. No. 60 item 535. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20030600535/U/D20030535Lj.pdf> (accessed 30.05.2023)

9. Judgment of the Constitutional Tribunal. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20030600535>

10. Code of Civil Procedure: SEJM RP. Act of 17 November 1964. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640430296/U/D19640296Lj.pdf> (accessed 30.05.2023)

11. Implementing Acts. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20030600535>

Natalia Khotsianovska

LEGAL REGULATION OF BANKRUPTCY UNDER THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF POLAND: COMPARATIVE AND LEGAL ASPECT

National Aviation University
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03058, Kyiv, Ukraine
E-mail: natalia.khotsianovska@npp.nau.edu.ua

***Purpose** of the article is to study the legal regulation of bankruptcy under the legislation of the Republic of Poland in accordance with the current national legislation and its comparison with the legal regulation of bankruptcy in Ukraine. **Research methods:** the work uses the dialectical method of cognition, general scientific and special research methods. In particular, structural-functional, deductive methods and comparative-legal method. **Results:** the peculiarities of the legal regulation of the bankruptcy procedure according to the current legislation of the Republic of Poland are outlined. The specifics of the structure of its mechanism were considered and a comparison was made with the existing mechanism of legal regulation of bankruptcy in Ukraine and its role and significance at the current stage of the development of the economies of both states. The system of legal regulation is defined and attention is focused on the two-level legal regulation of bankruptcy in the Republic of Poland due to the participation of the Republic of Poland in the European Community. Acts of the supranational and national level in the field of legal regulation of bankruptcy, their interaction, significance and peculiarities at the current stage are analyzed. The main provisions and amendments of the supranational legislation on bankruptcy according to the acts of the European Community are defined. Distinctive features of the legal regulation of bankruptcy under the legislation of the Republic of Poland and the legislation of Ukraine, regarding its procedure and sources, are emphasized. The scope of the Law on Bankruptcy of the Republic of Poland is outlined. The most relevant research on the legal regulation of bankruptcy in the Republic of Poland from the point of view of legal practice is formulated. **Discussion:** study of the legal regulation of bankruptcy under the legislation of the Republic of Poland with the aim of unifying Ukrainian legislation to the requirements of the legislation of the European Community, taking into account positive and negative practice.*

***Key words:** legislation of the Republic of Poland; legal regulation; bankruptcy; European Community; supranational and national legislation.*

Стаття надійшла до редакції 07.09.2023